

MENŠINY V ČR A VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Diskuze č. 5: **Je integrace Romů a dominující majority v ČR v rovině sociální, kulturní a občanské potřebná?** Odpověď: NE

Zpracovaly: **Martina Slouková, 263015**
Monika Marešová, 207154
Jana Hauserová, 205756
Kateřina Jasenská, 397357

Datum odevzdání: 5. prosince 2011

1. Definice problému a koncepty podporující odpověď NE

Definice problému integrace Romů v rovině sociální, kulturní a občanské:

- **Občanská společnost** představuje prostor, v němž si občané uvědomují své společné zájmy a prostřednictvím společenských institucí, jako jsou např. asociace, sdružení, společenské organizace, církve, odbory, spolky apod. – tedy nezávisle na státu tyto zájmy prosazují. Občanská společnost je tedy vše, co není stát, je nezávislá na státní moci.
- Co se týče **sociální roviny** či společnosti, můžeme ji definovat jako společnost, ve které platí stejná práva pro všechny bez rozdílu.
- **Kulturní rovina** či společensko-kulturní rovina je výsledkem navazování vztahů, v první fázi především kvůli přežití, pro efektivnější zabezpečení a obranu proti jiným druhům. Tyto vztahy můžeme nazvat jako účelové lidské svazky, v nichž dochází k dělbě činností a vznikají třídy. Mezi nimi se rozvíjí vzájemná komunikace. Lidé se spojují do států, dochází k rozvoji institucionálních vztahů a také k existenci společenských pravidel, která zabezpečují chod společnosti. Vzniká také mocenský aparát, který dohlíží na dodržování těchto pravidel a norem. Člověk se zapojuje do společnosti prostřednictvím své rodiny, v rámci školního prostředí, společenských institucí apod. Každý je dnes veden k tomu, aby rozvinul své vědomí na kulturní a společenskou rovinu. Na této rovině se pak pohybuje vědomí lidí, kteří jsou relativně spokojeni s prostorem, který jim společnost vyhrazuje. Tato spokojenost ovšem netrvá věčně, začne se projevovat snaha po individualizaci.

Zdroj:

1. www.szsopava.cz/doky/obn/2roc/obcanska_spolecnost.doc
2. <http://www.cesky-jazyk.cz/slohovky/uvahy/socialni-spolecnost.html>
3. <http://www.volny.cz/richnovotny/skripta04.htm>

Společenská integrace představuje proces sjednocování elementů společenské struktury a procesů, které se v ní odehrávají, ve vyvážený funkční celek směřující k dosažení konsenzu, stability a možnosti dalšího růstu a tím i zachování životaschopnosti daného společenského systému.

- Podmínky integrace:
 - Legislativní podmínky vytvářejí prostor, v němž se mohou imigranti pohybovat, aniž by překračovali zákony hostitelské společnosti.

- Ekonomické podmínky, především trh práce a podnikatelské prostředí, ovlivňují integraci imigrantů tím, jak dalece umožňují jejich ekonomickou emancipaci.
- Sociální podmínky předurčují integraci v oblastech bydlení, vzdělávání, pracovního výcviku a zaměstnání – má –li hostitelské společnost dostatek zdrojů umožňujících uspokojení potřeb domácí i přistěhovalecké populace ve všech jmenovaných oblastech, může probíhat integrace bez potíží. Nejdůležitější podmínkou sociální integrace je právní ochrana proti diskriminaci.

Kulturní integrace – pluralistická integrace implikuje vzájemné akceptování kulturních rozdílů a dodržování demokratických norem. Podstatnou podmínkou kulturní integrace společnosti je společně sdílený jazyk. To by však nemělo potlačovat původní jazyk imigrantů.

Zdroj:

1. HORÁKOVÁ, M. 1997. Problémy integrace etnických menšin. In *Sociální politika*. Roč. 23., č. 1, 2.

Jednotlivé koncepty:

- **Koncept integrace** – viz výše
- **Koncept tradiční romské kultury – jednota romského národa, ale i specifická vlastní kulturní vzorce**
Romové nikdy netvořili jednotnou skupinu, ale vždy se jednalo o seskupení velkorodin, které kooperují ve svém vlastním rámci. Požadavek přinést do těchto společenství jednotící prvky na bázi etnické, národnostní, emancipační, to že jedinci přestanou být představiteli rodů, ale budou homogenním národem, je značně zpochybnitelný. A také není jednoznačné, zda tyto iniciativy za národ jsou reálné. Koncept tradiční romské kultury se opírá o princip příbuzenství, nositel se cítí primárně být příslušníkem příbuzenské skupiny, od níž odvozuje svoji identitu a vůči ní je též přednostně loajální. Za hranicemi rozšířené rodiny jejich loajalita prudce klesá. Příbuzenství je zde dominantní a institucionální sférou, a to je patrně největší rozdíl mezi sociální organizací tradičních romských komunit a sociální organizací majoritní společnosti. Základní strukturální jednotkou příbuzenského systému je rodina založená na principu kolektivismu a redistribuci zdrojů, tj. generalizovaná reciprocita základní stavební kámen vnitrorodinné ekonomie. Udržování rodinných vzorců funguje na jedné straně jako záchraná síť, ale na druhé straně je pro zúčastněné primární pastí, které způsobují socioekonomické potíže.

Zdroj:

1. JAKOUBEK, M. 2008. *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton.

- **Koncept hodnotové orientace – jiný žebříček hodnot**
 - „*Mnohost je podmínkou štěstí a bezpečí.*“ – jedinec jako část celku (romské rodiny), vzájemnost všech členů rodiny, protiklad ke kultuře majoritní (výrazně individualistická)
 - poslušnosti ke kolektivnímu rozhodnutí rodiny
 - orientace na přítomnost, absence tzv. „odložení prožitku“ a orientace na změnu - Romové prožívají svůj život právě teď a tady (u majority při extrémních a citově vypjatých situacích – adrenalinové sporty, sex atd.). V romské výchově se neuplatňuje výchovný prvek „odložení prožitku“. Zatímco v majoritní kultuře je požitek podmíněn vykonáním něčeho méně příjemného („Až sníš polívku, můžeš jít ven“), u romské kultury to takhle nefunguje – vede ke slabší vůli, problém

s trpělivostí a vytrvalostí. Pochopitelné v kontextu romské historické zkušenosti – na prodlevy a přípravy nebyl prostor ani čas, proto také orientace na změnu. Nejosvědčenější a tedy neúčinnějším řešením problému občas mohlo být vyhnutí se dané překážce. Mnoho Romů proto problémy občas neřeší anebo se je snaží nějak obejít.

Zdroj:

1. <http://www.sdb.cz/domisal-2010-romska-kulturni-a-hodnotova-orientace-ii/?date=2011-8-1>

- **Koncept sebeuvědomění**

Jedním z klíčových momentů je skutečnost, že různá společenství, která okolní svět příležitostně identifikoval jako Cikány či Romy, sebe samotné nikdy nepovažovaly za náležející k jedné kulturní neřkuli národnostní skupině. Charakteristika těchto společenství (které se od sebe liší jazykem, dialekty, profesemi) jako Cikánů představuje identitu připisanou těmto skupinám zvenčí, přičemž se neshoduje s pohledem Cikánů na sebe samotné. I v naší zemi se jedná převážně o skupiny rozptýlené, které se v žádném slova smyslu neidentifikují jako jedna skutečná skupina. Cikáni se necítí být příslušníky jedné lidské skupiny a tak zároveň necítí závazky ke členům jiných skupin, s výjimkou vágního pouta s těmi, se kterými mohou vytvářet opozici vůči gádžům. Pro cikánské skupiny je typické třístupňové etnické sebeuvědomění na prvním místě se cítí být příslušníky své vlastní skupiny, na druhé pak členy odpovídající makrosociety a teprve na třetím místě se nalézá vědomí přináležitosti k cikánskému společenství, které je obvykle způsobeno vnějším tlakem okolního obyvatelstva a projevuje se především v konfliktních situacích. Tedy konkrétně jednotlivý Cikán se cítí nejdříve jako Olah, pak jako Čech a nakonec jako Cikán. Pokud někdo z nich říká, že je cikán, pak tomu musíme rozumět tak, že všechny cikánské skupiny považují tu svoji skupinu za tu jedinou, správnou a čistou, všechny ostatní skupiny považují za nepravé a cizí

Zdroj:

1. JAKOUBEK, M. BUDILOVÁ, L. 2009. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

- **Údaje Českého statistického úřadu**

K romské národnostní menšině se při sčítání lidu 2001 přihlásilo celkem 11 746 osob. Podle kvalifikovaných odhadů počet příslušníků romské komunity v ČR se pohybuje v rozmezí mezi 150 000 - 300 000 osob. Usídlení: severní Morava (zejména Ostrava, Karviná), severní Čechy (Děčín, Ústí nad Labem), velká města (Praha, Brno).

Zdroj:

1. <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>

2. Prezentace politik ČR z hlediska odpovědi ne

Z hlediska argumentace toho, že integrace Romů v rovině sociální, kulturní a občanské není potřebná

- **Politiky vystupující proti integraci Romů** jsou identifikovatelné spíše na úrovni aktivit rasistických uskupení, o jejichž demonstrativních akcích se dozvídáme prostřednictvím médií
- **Co se týče politik na vládní úrovni**, je možné identifikovat silné tendence k integraci romské populace a majoritní většiny ČR – okrajově můžeme uvést institut Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, který každoročně zpracovává:
 - o Zprávu o stavu romské menšiny v ČR pro konkrétní časové období
 - o a na základě tohoto monitoringu navrhuje Program koncepce romské integraceJak z těchto iniciativ vyplývá, stát jako takový se integraci Romů nijak nebrání a naopak o ni usiluje.
- I přes legislativní podmíněnost integračních snah na úrovni státu si ovšem dovoluujeme zdůraznit, **že je integrace (jako sociálně konstruovaný vztah) ve velké míře podmíněna především dohodou mezi většinou a menšinou a situací změny obou těchto skupin.** Nastává tato situace v ČR?

Zdroj:

1. <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>
2. HORÁKOVÁ, M. 1997. Problémy integrace etnických menšin. In *Sociální politika*. Roč. 23., č. 1, 2.

Rovina většiny (tj. členů majoritní společnosti a občanů ČR):

Výsledky průzkumů veřejného mínění odkazují na jasnou nepřipravenost společnosti na integraci Romů – většina romskou menšinu nepřijímá a přijmout nechce. Namátkou zmiňme některé výsledky:

Průzkum CVVM (květen 2009):

Průzkumu se počátkem března zúčastnilo přes 1 100 respondentů starších 15 let. Dostali seznam národnostních skupin žijících v Česku, jež hodnotili na sedmibodové stupnici vyjadřující různou míru sympatií a antipatií. **Jeden až tři body znamenaly sympatie, více než pět bodů na škále znamenalo nesympatické hodnocení.** Romové v průzkumu dostali **5,69 bodu** a jako jediní překročili hranici pěti bodů. Jako nesympatické je ohodnotilo 77 procent dotázaných, z toho celých 42 procent respondentů dokonce jako velmi nesympatické. Největší sympatie chovají Češi opakovaně sami k sobě, tento názor mají od roku 2003.

Zdroj:

1. <http://zpravy.ihned.cz/lehke-zpravy/c1-36997800-pruzkum-romove-jsou-nesympaticti-vice-nez-trem-ctvrtinam-cechu>

Průzkum STEM (prosinec 2010):

Čtyři z pěti Čechů považují Romy za nepřizpůsobivé občany a 90 procent takto smýšlejících lidí má s nimi osobní nepříznivou zkušenost

Česká společnost si Romy obecně spojuje s kriminalitou, znečišťováním okolního prostředí, zneužíváním dávek a hlučností.

Téměř polovina negativně smýšlejících Čechů (46 procent) se nebála své odsouzení formulovat velmi negativně. To znamená, že v dotazníku zvolila možnost, **že nejlepší by bylo - pokud by to bylo možné - Romy vystěhovat za hranice státu.** "Určitě bych to ale nedefinoval tak, že 46 procent lidí je pro vystěhování Romů. Kdyby tato možnost v dotazníku nebyla a lidé by ji měli navrhnout přímo, výsledky by dopadly jinak. Otázka nezněla: "Chcete vystěhovat Romy," varoval před zkrácením ředitel STEM Jan Hartl. Možnost vystěhování tvořila pouze škálu v dotazníku, na jejím opačném konci stojí možnost, že by lidé Roma přijali do rodiny.

Zdroj:

1. <http://www.mediafax.cz/domaci/3139466-Romove-jsou-pro-Cechy-neprizpusobivou-mensinou-ukazal-pruzkum-ministerstva-vnitra>

Průzkum STEM (duben 2010):

Zúčastnilo se 1297 obyvatel České republiky. Nejhorší vztah mají lidé k Romům, pouze 12 procent respondentů uvedlo, že by jim jako sousedé nevadili, třetině lidí se takové soužití jeví jako zcela nepřijatelné.

Mezi populací je nejčastěji zastoupen odmítavý vztah k romskému etniku (67 %). Tato situace se dlouhodobě nemění

Třetina z nich deklaruje mírně odmítavý vztah k Romům (33 %), pětina (26 %) se vyjádřila jednoznačně odmítavě a 8 % lidí dokonce pocituje k Romům odpor.

Zdroj:

1. <http://www.stem.cz/clanek/1943>

Romská menšina:

Druhým význačným aspektem podmiňujícím úspěšnou integraci – jinými slovy druhou stranou integrace – je přístup menšiny. **Cítí romská komunita tuto potřebu integrace? Má o integraci zájem?**

Na úrovni romského společenství je možné uvést různé iniciativy, které usilují o dosažení svébytnosti romského „národa“ a kultury, jde například o:

- **Romskou občanskou iniciativu**
- **Asociaci romských občanských iniciativ**
- **Demokratický svaz Romů**
- **Romskou demokratickou sociální strany**
- **Mezinárodní romskou unii**

K tématu je možné uvést nedávnou situaci, resp. zprávu o ní: **Romové připravují velké demonstrace** (13. listopadu 2011)

- Bouřlivá schůzka Česko-romského občanského sdružení byla reakcí na letošní události.
- „Devadesát pět procent občanů majoritní společnosti nás nechce za souseda. Jdou demonstrovat do ulic a křičí: Cikáni do plynu a cikáni do práce. Hanobí naší romskou národnost. Starostové, učitelé se k nim přidávají,“ zaznělo mimo jiné na jednání romských špiček. „Já říkám, komu se máme přizpůsobit? Jako například panu Kocourkovi, Grossovi, Krejčířovi, Řebíčkovi, Pitrovi, Kadlecovi, Vondrovi? My jsme

nerozkradli Českou republiku,“ prohlásil předseda Romské hospodářské rady Miroslav Tancoš.

- Romové chtějí zrušit Radu pro romské záležitosti, Agenturu pro romské začleňování a zrušit romské koordinátory. Podle nich neodvádějí dobrou práci. Z evropských dotací, které oficiální instituce čerpají, podle Miroslava Tancoše Romové nic nemají. „To, že si z toho někdo udělal etnobyznys, s tím souhlasím,“ uvedl Tancoš.
- Své požadavky Romové sepsali do společné rezoluce, kterou chtějí předat vládě
- „Není politické ani občanské vůle řešit palčivé problémy pro blaho našeho národa i k lepšímu soužití s majoritní společností,“ dodal Tancoš.
- Romové teď chtějí založit vlastní politickou stranu s levicovou sociálně demokratickou orientací.
- Zájmy Romů by podle jejich sdružení měl reprezentovat romský konzulát s vlastním rozpočtem.
- Jasnou odpověď chtějí Romové do konce roku. Pokud je vláda nevyslyší, jsou prý připraveni ze země odejít. „Ať nám EU a OSN vyčlení samostatné území se všemi právními atributy a státoprávním uspořádáním,“ prohlásil na jednání Tancoš.

Zdroj:

1. <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/romove-pripravuji-velke-demonstrace/>

3. Řešení, resp. argumenty proti integraci

- **Zánik kultury:**
 - Jednotlivé romské skupiny nesou své specifické kulturní vzorce, kterými mohou obohatit majoritní společnost, které se současně otevírají příležitosti k uplatňování vyšší míry tolerance a prostor k akceptaci jiného hodnotového uspořádání.
 - V rámci integrace by však převzali kulturní vzorec rodinného uspořádání majoritní společnosti a tím by mohlo dojít k vymizení specifika tradiční romské kultury založené na příbuzenství a zbyly by jen dekorativní prvky, jako je jazyk a folklor.
- **Ohrožení identity jednotlivců:**
 - Popření osobnosti jednotlivých Romů – Kdo jsem? Kam patřím? Jaké uznávám životní hodnoty?
 - Je třeba zvažovat, zda řízený proces integrace Romů není nositelem velikého nebezpečí, zda nezpůsobí změnu v tradičním morálním kodexu Romů, neohrozí jejich hodnotový vzorec a nepsané vnitřní zákony a zda jim nebude vnučován život s jinými kvalitami, což by mělo za následek, že se ve společnosti objeví rozpolčení lidé, hledající svoji novou identitu a kteří nebudou schopni identifikovat, co od nich společnost vlastně žádá.

Zdroj:

1. JAKOUBEK, M. BUDILOVÁ, L. 2009. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

+ Když integrace ne, tak co teda? Protože problémy reálně existují.

- Hledání řešení na lokální a komunální úrovni
Jestliže tedy tvrdíme, že integrace Romů a majoritní společnosti není potřebná je na druhé straně také nutné říci, jakou možnost řešení vidíme, neboť vzájemné soužití Romů a majority zjevně komplikace přináší. Tvrdíme, že nevzniká nesoulad mezi romským národem a majoritou ale mezi skupinou Romů a majoritou žijící

v konkrétním místě a za konkrétních podmínek. Proto zmapování situace, její vyhodnocení, předkládání návrhů řešení, výběr nejvhodnějších z nich a jejich vlastní realizace se zákonitě musí odehrávat především na komunální úrovni, nikoliv na úrovni národní. Znalost prostředí a znalost veškerých možností (materiálních, společenských a kulturních) vztahujících se k danému regionu je zásadní, jen tak mohou být konflikty konstruktivně vyřešeny. Řešení problému na základě vytváření celonárodních koncepcí se stává oblastí ryze byrokratickou, která odčerpává obrovské množství finančních prostředků bez reálného dopadu na odstranění nesouladu v soužití obou skupin a současně je tato cesta některými aktivisty či politiky používána jako rychlovýtah do vyšších pater politického světa. Romská problematika má mnoho tváří, dimenzí a na různých územích ČR může mít naprosto jedinečný charakter.